

Сенич Ю. В.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

СТАНОВИЩЕ ПІДДАНСЬКИХ МІСТ ТА МІСТЕЧОК ЧЕСЬКОГО КОРОЛІВСТВА ЗА ПРАВЛІННЯ ЯНА ЛЮКСЕМБУРГА (ПЕРША ПОЛОВИНА XIV СТОЛІТТЯ)

Метою роботи є вивчення правового статусу та характеристика соціально-економічного становища відомих та маловідомих підданських міст та містечок часів правління Яна Люксембурга (1310–1346 рр.). Методологія дослідження включає головні принципи системності, науковості, історизму, а також використання загальнонаукових методів аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння. Наукова новизна роботи полягає в тому, що зроблена перша спроба в українській історіографії на основі декількох чеських підданських міст та містечок, які належали знаті, духовенству та празьким патриціям узагальнити та охарактеризувати їх політичне та економічне становище за роки правління Яна Люксембурга. Висунута та пояснена теза, що вже з першої половини XIV століття патриції стають власниками міст та містечок. Висновки. За часів правління Яна Люксембурга відбувалось поступове виникнення та розквіт підданських міст та містечок. Міста здебільшого користувались міськими правами та свободами, згідно з нормами магдебурзького права. Міста та містечка належали не тільки знаті та церковним установами але й багатим патриціям. Не виключено, що прагнення патриціїв володіти хоча б містечком є одним із фактом так званої «аристократичної самосвідомості». Відсутність короля в королівстві, не перешкоджала йому займатися питаннями, які були пов'язані з підданими. Тільки за згоди Яна Люксембурга чи маркграфа Карла, що було закріплено у спеціальній грамоті, власники міст могли здійснювати управління та отримати права для міст. З економічної точки зору король сприяв розширенню торговельно-ринкової мережі, відновленню гірничих міст, освоєння нових земель під сільськогосподарське виробництво, залучення євреїв в міське життя.

Ключові слова: Ян Люксембург, Чеське королівство, королівські міста, підданські міста, право, привілей, патриції, торговельні шляхи.

Постановка проблеми. Протягом XIII ст. на території Чеського королівства внаслідок активної німецької колонізації була сформована міська мережа, яка складалася з королівських та підданських міст. Становище підданських міст та містечок поверхнево висвітлено в історичній літературі, порівняно з королівськими містами. Однак виділяються найвідоміші чотири підданські міста. Така обмеженість перш за все пояснюється незначною кількістю збережених письмових джерел.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження підданських міст та містечок Чеського королівства в переважній більшості пов'язані з дослідженням та вивченням біографії видатних представників знатських чеських родин. Так, Анна Кубікова дослідниця родини панів з Рожмберка, окрім опису життєвого шляху та політичної біографії Петра з Рожмберка досліджує сімейне володіння цього пана – історію міста Чеський Крумлов [27; 28]. Позаяк місто з 1992 р. включено у список об'єктів Світової

спадщини ЮНЕСКО, залишається донині цікавим об'єктом для дослідження, особливо окраса міста Крумловський замок. Серед нових досліджень є стаття Й. Кутана та Й. Ройта присвячена замковій каплиці святого Георгія [30]. Дослідники Д. Шнейд та П. Павелес подають історію забудови Верхнього замку, реконструкцію якого розпочав Петр з Рожмберка [40]. Варте уваги тритомне видання К. Харватової, яке стосується історії цистерціанських монастирів. Авторка при характеристиці економічного становища монастирів апелює також до міст, які підпорядковувались тому чи іншому монастирю [26]. Історик М. Мусілек, дослідник празького патриціату, у своїх доробках звертає увагу на концепцію «аристократична самосвідомість» [34]. Її суть дозволяє розкрити таке явище, як прагнення патриціїв уподібнитися знаті, що знайшло свій вираз у придбанні ними сіл та перетворення їх в містечка. Як засвідчують джерела, цей процес розпочався саме в першій половині XIV ст.

Мета статті вивчення правового статусу та суспільно-економічного становища підданських міст та містечок за часів правління Яна Люксембурга.

Виклад основного матеріалу. На початку XIV ст. міська мережа була досить розвинута. За словами Франтішека Гофмана, у 1300 р. в Богемії було 60 міст і 136 містечок. Міста користувалися міськими правами та привілеями, які напряду були пов'язані з переселенцями. Так, у містах Богемії поширювались нюрнберзьке і магдебурзьке право, у Моравії – система привілеїв, що виникла у Відні. Міські привілеї можна поділити на дві групи, а саме: до першої групи належали привілеї політичного характеру, які регулювали адміністративні та судові відносини. Привілеї регулювали відносини між містом і носієм влади, з іншими містами, міською верствою загалом (закупне право, кримінальне право); до другої групи належать привілеї господарсько-фінансового характеру. Господарські привілеї регулювали відносини між містом і населенням територіальних областей і королівською скарбницею (привілеї на мито, збір за користування мостом або дорогою, право милі, право складу, гірниче право, право карбування монети).

Підданські міста відрізнялися від королівських міст. Загальновідомо, що королівські міста поділялися на міста привілейовані, які безпосередньо підпорядковувалися королю (Старе Місто Прага); королівські вільні міста, якими управляв подкоморій; королівські гірничопромислові міста, в яких окрім підприємців-квекерів, королівські чиновники стежили за видобутком та розподілом продукції (Кутна Гора, Їглава); придбанні міста, які управлялися бургграфами. В свою чергу підданські міста та містечка належали знаті, духовенству (єпископам, церкві, монастирям) та заможним патриціям [4, s. 127]. Іншою відмінністю даних міст від королівських було те, що вони були набагато меншими територіально відповідно менше жителів навіть від найменших королівських міст. Історик Я. Мезнік приблизно підрахував, що в моравських підданських містах мешкало приблизно 500–1500 жителів. Однак основна відмінність полягала в тому, що не всі підданські міста користувалися повноцінними міськими правами. На жаль, неможливо точно визначити, наскільки широкими правами наділялося те чи інше місто. Однак з упевненістю можна стверджувати, що жоден із привілеїв підданських міст не міг порушувати права або фінансові надбання знаті чи церковних установ. Четверта відмінність полягала в тому, що тільки королівські міста відігравали

важливу роль у політичному житті, особливо в часи, коли в країні не було загальноновизнаного монарха, як це було після вимирання чоловічої лінії династії Пршемисловичів. В іншому випадку королівські міста належали до надійних опор правителів і як важливе джерело їх фінансів, і як військові форти [33, s. 146]. Слід наголосити, що підданські міста не були позбавлені королівської уваги. Підданські міста виникли майже в таких самих умовах, як і королівські, та розширювали свої права, отримуючи привілеї як від власника міста, так і від монарха.

В чеській історіографії виділяють чотири найвідоміші підданські міста першої половини XIV ст. – Літомишль, Новий Биджов, Їчїнь, Чеські Крумлов [4, s.127]. Однак, окрім них, заслуговують на увагу інші міста та містечка. Більшість не королівських міст були засновані родовою знатю, ще в XIII ст. та залишалися в її власності протягом тривалого часу. Так, місто Чеська Ліпа було родинним гніздом найвпливовішого політичного діяча 20-х років XIV ст., «першого мужа королівства» Генріха з Ліпи. Родині Ліхтенбургів належало місто Немецький Брод (нині Гавличкув Брод). Повштовхом до формування цього міста стало відкриття срібних родовищ над Сазавою. Власником міста був королівський подкоморний часів останнього представника династії Пршемисловичів на чеському троні Вацлава III Раймунд Ліхтенбург. Після вбивства у 1306 р. Вацлава III він став наймогутнішою людиною королівства.

У ході політичної боротьби за святовацлавський престол Раймунд Ліхтенбург спочатку підтримував кандидатуру Генріха Каринтійського але згодом віддав перевагу Габсбургам. Через великі борги 1308–1309 рр. Раймунд Ліхтенбург склав свої повноваження на користь амбітного родича Генріха з Ліпи. Однак продовжував займатися політикою і був одним із членів олігархічної еліти королівства. У 1319 р. передав родинне місто із його срібними шахтами Генріху з Ліпи. В 1310 р. місто отримало дозвіл на будівництво оборонної стіни, яку повністю було завершено в середині XIV ст. Підкреслимо, що власники цих міст походили з роду Роновців, які контролювали владу протягом 20-тих років першої половини XIV ст. Після смерті Генріха з Ліпи в 1329 році завершився перший період чеського панування при королівському дворі роду Роновців. Найближчими особами до короля безумовно ще залишився Генріх молодший з Ліпи, Тема з Колдїц, Гінек Берка з Дубе, Вілем з Ландштейна. Однак вже з 30-х роках XIV століття збільшується вплив

роду Вітковиців, а наближеною особою короля стає Петр I з Рожмберка.

Пани з Рожмберка стали власниками міста Чеський Крумлов після того, як в 1302 р. вимерла крумловська гілка роду Вітковиців. Право на володіння містом Чеський Крумлов від отримав Вацлава II Пршемисловича Генріх I з Рожмберка. Відтоді розпочався період найбільшого процвітання та розвитку цього підданського міста. Приєднавшись до двох вітковських територій, Чеський Крумлов став головним місцем розташування великого маєтку, яке згодом назвали Рожмберський домініон. Вже під час Петра I Рожмберка в місті розпочалися повномасштабні роботи. З естетичних та оборонних міркувань Петро I здійснив реконструкцію Крумлівського замку, особливо так званого Верхнього замку, [40, s. 77–90] до складу якої входить замкова каплиця св. Георгія, яка вперше згадується в 1334 р. [30, s. 443–454]. Він завершив будівництво парафіяльного костелу св. Віта [27, s. 118–121] та заснував лікарню для знаті при костелі св. Йошта [28, s. 104–110; 10, s. 27]. Було побудовано майже сотню кам'яних будинків. З'явилися м'ясні крамниці та регулярні ярмарки до міста були запрошені релігійні ордени та євреї [37, s. 20–29, 36–47, 50–51, 54–55, 66–73, 78–93].

Місто отримало чимало міських прав. Можна припустити, що одним із них було право милі. Міський привілей права на милю був спрямований на захист міського бізнесу та придушення сільського виробництва, яке могло завдати шкоду міському виробництву. Так, на відстані в 1 милю, що дорівнює приблизно 7–11 км від міста заборонялась будь-яка виробничо-торгівельна діяльність. Такі права здебільшого отримували королівські міста і за часів Яна Люксембурзького набули широкого розповсюдження. Однак, якщо містечка знаходились за межами встановлених рубежів, навіть якщо місто могло не володіти цим правом, то виробнича діяльність здійснювалась згідно з комерційними домовленостями. Так, підданське місто Чеський Крумлов, надало дозвіл варити пиво, солод та мати корчму новозаснованому містечку Пржодолі з населенням 25 жителів (1336 р.), яке розташовувалось приблизно за 4 кілометри від рожмберського міста за умови сплати відсотків від прибутку у сумі 3 лібра пассауських монет, що дорівнювало приблизно 0.96 кг монет, якщо брати за основу давньоримський еквівалент [21, s. 61; 42, s. 198].

Щодо Їчіна та Нового Буджова, то вони спочатку були королівськими містами, але через королівську заборгованість перед знаттю, пере-

йшли в статус підданських міст. Їчін мав статус королівського міста до 1337 р., коли був проданий Яном Люксембургом родині Вартенберків, які заснували нові села навколо міста та сприяли його подальшому розвитку. Новий Будржов – втратив королівський статус в 1325 році і став власністю Бенеша з Вартенберка.

Приблизно після 1333 р. було закладено підданське місто Градчани перед західним входом до Празького Граду, яке стало третьою частиною Праги та залежало від королівського замку. Однак як поселення виникло разом із Старим Містом та Малою Страною. Оформлення Градчан у підданське місто було справою вищого празького бургграфа Гінека Берка з Дуби та підпорядковувалось празьким бургграфам до 1598 р. [3, s. 128, 268; 35, s. 340]. Окрім цього Гінек Берка з Дуби як один з приближених осіб до короля отримав від Елішки Пршемислівни у заставу фортецю Костелец над Лабем (Kostelec nad Labem) в 1323 р., однак тільки в 1327 р. Ян Люксембурзький підтвердив заставу [20, s. 46; 7, s. 487; 38, s. 955]. Вже в травні 1328 р. празький бургграф зберігає всі права містечка.

Серед уже згаданих чеських знатних родин, можна виділити ще одну, яка походила та володіла трьома маєтностями в північній частині Богемії – Пегіпешті з Хіш та Егерберка [1, s. 110–112]. Представники цього роду зуміли відзначитися в часи правління Яна Люксембурга. Так, власник замку Егерберка Вілем з Егеберка виступив проти короля, згодом брав участь у всіх військових експедиціях Яна [1, s. 110–112]. Його сини Вілем Старший та Вілем Молодший з Егерберка, заснували містечко, яке назвали Вілемов. Вперше згадується в 1342 р., коли моравський маркграф Карл надав право на проведення щотижневого ринку та право на проведення кримінального суду, яке завжди виносило смертну кару [24, s. 72–73] – право горла, яке завжди надавалось правителем, цим самим підтверджувало юридичну легітимність діяльності такого суду в місті. Представниками кримінально-судової влади як в королівських так і в підданських містах була міська рада. Вона виконувала як загальні правові норми так і вказівки власника міста, в цьому відношенні підданські міста були більш залежні на відмінно від королівських міст [32, s. 145–147, 154–158; 37, s. 712–713].

В першій половині XII ст. оломоуцький єпископ Індрих Здік запросив монахів ордену пре-монстрантів. Ченці оселились на Оліветській горі, де постав їх монастир. Монахам було надано

в користування та колонізації землі Літомишля, в результаті чого було досягнуто значних успіхів в економіці та культурі [39, s. 279]. Відомості про суспільно-економічне становище підданського міста в часи Яна Люксембурга відсутні. За винятком 1344 р., коли місто стало центром Літомишльського єпископства. Якщо взяти до уваги попередні привілеї, які видавались та неодноразово підтверджувалися до початку XIV ст. Пршемислом II Отакаром та Вацлавом II, то місто користувалось магдебурзьким правом, єпископ здійснював юрисдикцію над містянами та стежив за судовим збором, судова влада підпорядковувалась суду в Празі. Місто та його околиці були звільнені від різних підданських повинностей. Купці мали право вільної купівлі та продажу на ринках інших міст, а саме у Високому Миті та Полічці [38, s. 1257; 12, s. 14; 13, s. 15; 14, s. 26].

Також відомі такі підданські міста, які належали Оломоуцькому єпископству – Світава, Могельніце, Кромержиз і Вишків. 9 серпня 1322 році оломоуцький єпископ Конрад отримав привілей від Яна Люксембурга, який дозволяв йому поселити у цих містах по одному єврею (тобто одній єврейській родині). Одночасно король передав єпископу право берегти та захищати євреїв й збирати плату з єврейського населення, яке, відповідно, підкорялось єпископу. Є підстави вважати, що й решта знаті отримали такі привілеї для своїх міст і містечок щодо євреїв. Так, євреї проживали і в таких містах, як Чеський Крумлов, Гавлічків Брід та Їдріхів Градець [11, s. 54, 82, 66]. Причина зацікавленості в євреях полягала у величезних сумах грошей, яку можна було зібрати від них. Це пояснює той факт, чому церковні установи та знать прагнули влаштувати євреїв в містах.

Задля підтримки та розвитку монастирського господарства, чернечі обителі просили дозвіл на надання селу чи містечку статусу міста, для відкриття ринків та проведення торгівлі. Позаяк, міста чи ринкові містечка відрізнялись від сіл головним чином ринковим законом та великою кількістю ремісників [33, s.147]. В березні 1341 р. королівський цистеріанський Осекський монастир (поблизу Духцова під Рудними горами) отримав дозвіл від короля перевести містечко Шкрле (нині Хомутов) в статус міста з правом на зведення мурів та щотижневий ринок кожного вівторка. Відразу ж, у новоспечене місто переселились ремісники [23, s. 70-71; 9, s. 354]. В травні 1315 р. король Ян Люксембурзький надав дозвіл пробстові Конраду та черниці Хотешовського монастиря Ордену премонстрантів перетворити село Стод на ринкове

містечко зі щотижневим ринком кожної п'ятниці [19, s. 40–41; 38, s. 593; 6, s. 107].

В переважній більшості такі міста формувались на торгівельних перетинах та відповідно були економічно вигідними. Так, згадані міста розташовувались на південному-заході від головних економічних королівських міст. Містечко Шкрле (Хомутов) лежав на шляху з м. Хеба до м. Усті-над-Лабем також з м. Праги до м. Моста та м. Усті-над-Лабем. Через містечко Стод прямували торгівці з німецького міста Регенсбурга до чеського м. Пльзня. Окрім того містечко стояло на шляху до м. Домажлиць.

Перетворенню сіл у містечка сприяла також знать. Так, представник середньої чи нижчої знаті Отто з Кожлан в 1313 р. отримав дозвіл на заснування містечка Кожлани на основі села, яке з 1307 по 1310 рр. належало Вілему Заїцу з Вальдека [38, s. 982]. Цей дозвіл пан отримав з емфітевтичним законом, згідно з якого Отто з Кожлан отримав землі на довготривале користування з необмежувальним терміном. Місцеві жителі отримали 60 полів. Було визначено плату та натуральний податок, який надходив до королівських замків Тіржов чи Кржівоклат. Мер новоствореного містечка отримав безкоштовне поле, луг, сад, безкоштовний млин, паб, риблик, різних майстрів. Дві третини судових штрафів надходили до Королівської палати, а третина залишалася за мером [17, s. 38–39].

Про відносини між монастирями та їх містечками читаємо в привілеї укладеному між чернечою обителю абатства Ордену цистерціанців, що знаходилося в селі Клаштер, неподалік містечка Непомук, та представниками містечка Плоніце. До володінь цього абатства належало близько 80 сіл, містечка Бловице, Непомук та Пляниці, 10 господарських маєтків та золоті шахти в околицях Непомоуку [26, s. 273–319]. Так, містечко виплачувало монастирю щорічно 44 гривні празьких грошей на місці з усіма іншими виплатами, окрім єпископської десятини та королівського податку. Суму щорічного податку містяни сплачували частинами: першу половину на день св. Юрія (sv. Jiří, 23 квітня) решту в день пам'яті св. Гавла (sv. Havla, 16 жовтня). В разі затримки виплати податку 9 осіб міського управління (Хойсько, Якуб, старий ріхтар Конрад, Петр з Блата, Валек, Слухан, Рей, Домаслав та Петр Домах,) сплачували відсоток у розмірі 1 празької гривні. Болтинський ліс залишався на благо села.

Власниками та засновниками містечок в першій половині XIV ст., були навіть заможні

празькі патриції. Очевидно, що даний факт на пряму можна пов'язати з «аристократичною самосвідомістю», яка сформувалась власне на початку XIV ст. Згідно неї патриції прагнули в дечому наблизитися до знаті. Для початку патриції стали усвідомлювати свою приналежність до стану аристократії через такі якості, як інтелект, мораль, багатство, честь та чесність, а в своєму побуті наслідувати рицарську знать. Власне багатство оцінювалось в можливості чимось володіти. Слід однак зауважити, що патриції були також зацікавлені в своїй підприємницькій діяльності, тож залишати прибуткове місце заради маєтку в сільській місцевості не хотіли [34, s. 139]. У підсумку патриції в першій половині XIV ст. знайшли альтернативу у формі містечка, де водночас вони були власниками містечка, хай і не великого, та займалися підприємництвом. Прикладом може слугувати Балдуїн, який в 1312 р. отримав дозвіл від Елішки Пршемислівни, що був підтверджений Яном Люксембурзьким перетворити село Штеті, що належало до королівського міста Мельник, на містечко з німецьким правом [15, s. 37; 16, s. 37–38]. В 1314 р. згадується, що королева продала землі патрицію, які були поділені на 24 лани. Один лан коштував 9 празьких гривень, окрім того новий покупець повинен був платити двома щорічними внесками відсотки (уроки) 1½ гривні празьких грошей, 4 курки та десятину церкві. Поля можна було продавати або відчужувати лише з відома та дозволу Болдуїна та його спадкоємців [18, s. 39–40].

В 1341 р. після чергового повернення Яна Люксембурга в Чеське королівство та з початком підготовки проголошення маркграфа Карла своїм наступником й водночас політичної компанії за престол Священної Римської імперії, король погрузився у фінансові питання. Питання стосувалася передусім погашення королівських боргів перед найбільшими кредиторами – Рудольфом Сасекським та Петром I з Рожмберка. Ймовірно у зв'язку з цим король посприяв відновленню золоторудного містечка Красна Гора над Влтавою (Schenberg). Видобуток золотої руди розпочався ще на початку XIV ст. Після смерті Вацлава II Елішка Пршемислівна отримала містечко в спадок в якості закупного права. Однак після її смерті гірське містечко занепало. Тільки в березні 1341 р. керуючись власними інтересами Ян Люксембурзький звільнив його від закупного права й відновив магдебурзькі та гірничі права. В результаті чого було встановлено тарифи та відсотки для виплат королівській скарбниці та повернення села Бражан містечку. А вже у жовтні того ж року

заклав Петру з Рожмберка [22, s. 69; 8, s. 348; 10, s. 867; 38, s. 998–999; 31, s. 129].

Якщо серед срібних копалень Чеського королівства виділялася Кутна Гора, то серед золотих копалень за часів Яна Люксембурга виділилось гірниче місто Райхенштейн, яке з XVI ст. почали називати Кашперські Гори. Воно було засноване наприкінці XIII ст., за правління останніх Пршемисловичів, німецькими колоністами золотошукачами, коли в країні панувала золота лихоманка. Станом на першу половину XIV ст. існувало 300 золотих копалень, які були не тільки фінансовою підтримкою короля для виплати боргів але й брали участь в чесько-польській війні (1345–1348) Яна Люксембурга проти Казимира III Великого. Причина конфлікту була в ув'язненні польським королем Карла Люксембурга, що у свою чергу було пов'язано з встановлення союзницьких відносин Казимира III Великого з Людовиком IV Баварським, який вів з Люксембургами політичне протистояння за священноримський престол [41, s. 230]. Перша фаза військового конфлікту розпочалася з Сілезії. Казимир III Великий напав на васала Яна Люксембурга Генріха V Залізного. У відповідь в квітні або на початку травня 1345 р. чеський король здійснив військову атаку на союзника польського короля в сілезьких землях герцога Болека Свідницького (Малого). З жителів міста Райхенштейн було сформовано військовий загін, а точніше «інженерний підрозділ», який вніс свій вклад у взяті укріпленого сілезького міста Ландсгут (нині Камієнна Гора в Польщі), тоді ж було спалено і передмістя Свідниці. В червні того ж року Болеславу Свідницькому вдалося витримати облогу Свідниці, однак на три роки втрати на користь чеського короля Ландсхут [2, s. 494]. За таку допомогу король 29 вересня 1345 р. надав жителям гірничого міста привілей, згідно якого Райхенштейн з гірничого міста отримав статус вільного гірничого міста з власним гербом та печаткою. Крім того, місто було звільнено від сплати податків, за винятком податку на сіль, який король залишив на свою користь [25, s. 82–83; 5, s. 495].

Висновки. Отже, усе це свідчить про те, що за часів правління Яна Люксембурга відбувалось поступове виникнення та розквіт підданських міст та містечок. Міста в більшій чи меншій мірі користувались міськими правами та свободами, згідно магдебурзького права. Міста та містечка належали не тільки знаті та церковним установами але й багатим патриціям. Не виключено що їх прагнення володіти хоча б містечком є одним із фактом так званої «аристократичної самосвідо-

мости». Відсутність короля, не перешкоджала йому займатись питанням, які були пов'язані з його підданими. Тільки за згоди Яна Люксембурга чи маркграфа Карла, яка була закріплена привілеєм власники міст могли здійснювати управління та

отримати права для міст. З економічної точки зору король сприяв розширенню торговельно-ринкової мережі, відновленню гірничих міст, освоєння нових земель під сільськогосподарське виробництво, залучення євреїв в міське життя.

Список літератури:

1. Anděl R., Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. (Svazek III. Severní Čechy). Praha : Nakladatelství Svoboda, 1984. 661 s.
2. Barański M. K., *Dynastia Piastów w Polsce*. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2005. 494 s.
3. *Bělina P., (Ed.). Dějiny Prahy I. Paseka*, 1997. 268 s.
4. Čechura J., *České země v letech 1310–1378: Lucemburkové na českém trůně I*. Praha : Libri, 1999. 288 s.
5. Emler J., (Ed.). *Kronika Beneše Krabice z Weitmile. Fontes Rerum Bohemicarum Tom IV*. Praha : Nákladem nadání Františka Palackého, 1884. 495 s.
6. Emler J., (Ed.). *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae, Pars III (1311–1333)*. Č. 261 (1315, 14 Maii. Pragae). (далі RBM III). Pragae, 1890. S. 107.
7. Emler J., (Ed.). RBM III, č. 1251 (1327, 11 Jan.). Pragae, 1890. S. 487.
8. Emler J., (Ed.). RBM III, č. 880 (1341, 18 Mart. Pragae). (далі RBM IV). Praha: Typis Gregeriansis, 1892. S. 348 p.
9. Emler J., (Ed.). RBM IV, č. 887 (1341, 27 Mart. Pragae). Pragae, 1892. S. 354.
10. Emler J., (Ed.). RBM IV, č. 2220 (1341, 3 Oct. Pragae). Pragae, 1892. S. 867.
11. Fiedler J., *Židovska památky v Čechach a na Moravě* Praha, 1992. 200 s.
12. Haas A., *Privilegia nekrálovských města českých (1232–1452) Codex juris municipalis regni Bohemiae Díl IV/I. Čís. 3 (1259 červenec 27. Hradec Králové)*. Praha, 1954. S.14.
13. Haas A., *Privilegia nekrálovských města českých (1232–1452) Codex juris municipalis regni Bohemiae Díl IV/I. Čís. 4 (1259 červenec 27. U Prahy)*. Praha, 1954. S.15.
14. Haas A., *Privilegia nekrálovských města českých (1232–1452) Codex juris municipalis regni Bohemiae Díl IV/I. Čís. 13 (1298 srpen 1. Praha)*. Praha, 1954. S.26.
15. Haas A., *Privilegia nekrálovských města českých (1232–1452) Codex juris municipalis regni Bohemiae Díl IV/I. Čís. 22 (1312. Praha)*. Praha, 1954. S.37.
16. Haas A., *Privilegia nekrálovských města českých (1232–1452) Codex juris municipalis regni Bohemiae Díl IV/I. Čís. 23 (1312 prosinec 29. Praha)*. Praha, 1954. S. 37–38.
17. Haas A., *Privilegia nekrálovských města českých (1232–1452) Codex juris municipalis regni Bohemiae Díl IV/I. Čís. 24 (1313 duben 11. Kožlany)*. Praha, 1954. S. 38–39.
18. Haas A., *Privilegia nekrálovských města českých (1232–1452) Codex juris municipalis regni Bohemiae Díl IV/I. Čís. 25 (1314 červen 1)*. Praha, 1954. S. 39–40.
19. Haas A., *Privilegia nekrálovských města českých (1232–1452) Codex juris municipalis regni Bohemiae Díl IV/I. Čís. 26 (1315 květen 14. Praha)*. Praha, 1954. S. 40–41.
20. Haas A., *Privilegia nekrálovských města českých (1232–1452) Codex juris municipalis regni Bohemiae Díl IV/I. Čís. 32 (1327 leden 11. Praha)*. Praha, 1954. S. 46.
21. Haas A., *Privilegia nekrálovských města českých (1232–1452) Codex juris municipalis regni Bohemiae Díl IV/I. Čís. 43 (1336 červen 14)*. Praha, 1954. S. 61.
22. Haas A., *Privilegia nekrálovských města českých (1232–1452) Codex juris municipalis regni Bohemiae Díl IV/I. Čís. 46 (1341 březen 18. Praha)*. Praha, 1954. S. 69.
23. Haas A., *Privilegia nekrálovských města českých (1232–1452) Codex juris municipalis regni Bohemiae Díl IV/I. Čís. 47 (1341 březen 27. Praha)*. Praha, 1954. S.70-71.
24. Haas A., *Privilegia nekrálovských města českých (1232–1452) Codex juris municipalis regni Bohemiae Díl IV/I. Čís. 50 (1342 září 28. Hrad Pražský)*. Praha, 1954. S. 72–73.
25. Haas A., *Privilegia nekrálovských města českých (1232–1452) Codex juris municipalis regni Bohemiae Díl IV/I. Čís. 56 (1345 září 29. Praha)*. Praha, 1954. S. 82–83.
26. Charvátová K., *Dějiny cisterckého řádu v Čechách 1142–1420. I., Fundace 12. století. (2., dopl.)*. Praha : Karolinum, 2013. 481 s.
27. Kubíková A., *K nejstarší historii českokrumlovského chrámu sv. Víta // Časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech*. 1997. č. 34. S. 118–121.
28. Kubíková A., *Českokrumlovský špitál a kostel sv. Jošta // Jihočeský sborník historický*. 1998. Roč. 66–67. S. 104–110.
29. Kubíková A., *Caput IV. O panu Petrovi mnichovi, pánu udatným // Rožmberské kroniky krátký a sumovní výtah od Václava Březana*. České Budějovice, 2005. 296 s.

Kuthan J., & Royt J., Hradní kaple v Krumlově jako Sainte-Chapelle // Český Krumlov: od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví. České Budějovice, 2010. S.443–454.

Kytka J., Milevsko a jeho kraj: turistika, památky, historie. V Milevsku: Odbor Klubu českých turistů, 1940. 224 s.

Malý K., České právo v minulosti. Praha : Orac, 1995. 269 s.

Mezník J., Lucemburská Morava. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. 562 s.

Musílek M., Zajetí českého panstva patriciátem v sedleckém klášteře a v Praze roku 1309. Příspěvek k vývoji pražského a kutnohorského patriciátu na přelomu 13. a 14. Století // Sedlec. Historie, architektura a umělecká tvorba sedleckého klášteře ve středoevropském kontextu kolem roku 1300 a 1700. Praha, 2009. S. 139–163.

Palacký F., Dílo Františka Palackého I. Přehled současný nejvyšších důstojníků a úředníků. Praha: [s.n.], 1941. 416 s.

Pánek J., Městské hrdelní soudnictví v pozdně feudálních Čechách (Výsledky, problémy a perspektivy) // Československý časopis historick. 1987. č. 32. S. 693–728.

Pánek J., & Šimůnek R., & Vaníček V. Páni z Rožmberka – nástin historie rodu // Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami, České Budějovice: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích, 2011. 752 s.

Šimák J. V., Středověká kolonisace v zemích Českých // České dějiny, dílu I. část 5. Praha: Vyd. Jan Leichter, 1938. S. 504–1310.

Šimek T., Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (Svazek IV. Východí Čechy). Praha : Nakladatelství Svoboda, 1989. 778 s.

Šnejd D., & Pavelec P., K stavebnímu vývoji českokrumlovského Horního hradu // Český Krumlov: od rezidenčního města k památce světového kulturního dědictví. České Budějovice, 2010. S. 77–90.

Wyrozumski J., (1978) Historia Polski do 1505 wyd. I. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 1978. 316 s.

Енциклопедія історії України : Т. 6. Ла – Мі / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К. : Наукова думка, 2009. 790 с.

Senych Yu. V. THE STATE OF THE VASSAL CITIES AND TOWNS OF THE CZECH KINGDOM DURING THE REIGN OF JAN OF LUXEMBOURG (THE FIRST HALF OF THE XIV CENTURY)

The aim of this work is to study the legal status and to characterize the socio-economic state of the famous and little known vassal cities and towns during the reign of Jan of Luxembourg (1310–1346). The methodology of this study is based on the main principles of systematicity, scientificity, historicism, as well as on usage of the general scientific methods of analysis, synthesis, generalization, comparison. The scientific novelty of this job lies in the first in Ukrainian historiography attempt, based on a few of the Czech vassal cities and towns, that had belonged to the nobility, clergy and the patricians of Prague, to generalize and characterize their political and economical state during the reign of Jan of Luxembourg. This work puts forward and explains the thesis, that patricians were becoming owners of cities and towns starting already from the first half of the XIV century. Conclusions. During the reign of Jan of Luxembourg, the vassal cities and towns gradually appeared and bloomed. The cities were utilizing their rights and freedoms more or less, according to the Magdeburg rights. Towns and cities belonged not only to clergy and church institution, but also to the rich patricians. It is possible, that their desire to hold at least one town was one of the factors of the so-called “aristocratic self-affirmation” The absence of the king in the kingdom did not stop him from dealing with the matters of his vassals. Only with the approval of Jan of Luxembourg or Charles of Luxembourg, verified by the privilege, could the city owners exercise their power and get the Magdeburg rights for their cities. From the economic point of view, the king helped to widen the market & commercial network, to restore the mining towns, and to develop the new lands for agriculture, as well as involve Jews into the city life.

Key words: Jan of Luxembourg, Czech Kingdom, vassal city, rights, privilege, patricians, commercial routes.